

"ترنجن دیاں نظماں لس الیہ
دا بیان نیں؟ بھرو میں گل کرو۔"

تعارف:-

.2

"ترنجن" پنجابی ادب دے جدید شاعری دے
شاعر "احمد راہی" جن نے لکھی دی شاعری اے۔
احمد راہی پنجابی ادب دے شاعر ہے۔
اونہاں نے ترنجن لکھ کے جدید شاعری دی بنیاد
رکھی اے۔ اونہاں دا اصل نام عالم احمد
سی نے لکھنے اوناں دا نام "خورشید احمد"
رکھیا سی۔ اوہ ۱۹۲۳ء توں امرتسر وچ خواجہ
سید الفریز رگ کھرنجے۔ اونہاں نے امبی شاعری
دا آغاز اردو نثر لکھ کے کیتا۔ مشہور شاعر
سید ارمین سیف اونہاں دے استاد کن۔
اونہاں ۲۰۰۲ء وچ وفات پائی۔

"ترنجن" اوس ویلے توں لکھا
چاردا اے جیہ جواں کرپیاں کھٹے بلہ کے چرخہ
کڈیاں تے۔

ترنجن دا ویروا:-

.2

پنجابی نظماں دا ایہ نمونہ ۱۹۵۲ء
توں شائع ہویا اہیاد بیاچہ احمد مدتم
کاسمی نے لکھا اے۔
"ترنجن" اوہ اے کہ جیہ کرپیاں کھٹے بلہ کے نال
نال اپنے جذباں دا وی اظہار کر دیاں نے۔
اسی لئی سعادت حسن منٹو

اگر دے ہے کہ ترجمین وچ کردیاں اپنے جذبات
 دا اظہار وی کردیاں تے ایس لئی ایس مجموعے
 دا نام ترجمین ٹوں و دے ٹٹس بھوسکدا
 ترجمین دے دو حصے تے

(i) آپ حصہ جو ان کردیاں یعنی اظہار دی
 حیرانی دے ذریعے مٹیاب دی ثقافت بیان
 کیتی اے

(ii) دوے حصے وچ وڈے حالات دے

3- ترجمین دا پہلا حصہ:-

ترجمین دا پہلا حصہ اظہار تے مٹیابی ثقافت
 دی عکاسی کردا اے

(i) بچپن دے کھڈاں ر ایس پنہابی ثقافت دا اظہار:-

احمد ر ایسی دی مشہوری پنہابی ثقافت دی موئہ موہ
 لہری تھوڑا اے۔ اوہناں اپنی مشہوری وچ
 پنہابی ثقافت دے تہذیب تے مٹیاب دے دیہاتاں
 دے درمیان رواج بیان وکھالی دیندے تے
 اوہناں ماں پو کھروس ریناں اظہار ان دے
 جذبات ٹوں اپنی نظماں وچ بیان کیتا اے۔ اوہناں
 دی نظم "نواں نواں امبیاں ٹوں پور" وکھوئے

اے نواں نواں امبیاں ٹوں پور
 اے ہونڈاں وچ ان چھوٹیاں اعلیاں دے رس

رے بانہواں وچ سبجیاں شاخاں دری بلور
 رے ان کھڑے پھلاں جیٹی پاسیاں دری دکھ
 رے ٹوراں وچ چڑھدیاں پیننگاں والا زور
 رے ماییا، ٹپے، ڈکھولیاں دے نئے رنگ
 رے دلاں وچ سدھراں داستا ستور
 تے آس ہوز کھان اوڑاں جوان کھریاں دری کھڑتے
 دھوپ ری ثقافت نوں بیان کردا رے۔

تھلی تھلی تھلی تھلی تھلی تھلی تھلی
 پگ پیرے ویر دی

(ii) جوانی دے حالات:

اجڑا رہی تے ترخن وچ الٹا مٹیاں دری حدائی بیان
 کہتا رے۔ کہ تھوس ویاہ توں بعد ما پیرا، بھنا بھواں
 توں وکھ ہو کے لنگریا ہوئی میرا تے تھتے تھم و تھم
 تے او جی ژڑگی اخیر ہوئی اے۔ اوڑاں تے الٹ
 دھارا دے ترخن وچ پھلے جوہن تے مضموم جزبات
 نوں اچ بیان کردا رے۔

چڑھدی جوانی نال چڑھ گیا بھلائی
 نواں نواں جوہن تے نوپن نوپن چادنی

قراوہ مٹیاں اپنی سہیلیاں دے نال گھدے وچ
 مشاغل رہندی اے۔ تے او پیری جوہن چھلاں مٹی
 مار دی اے۔ ویکھو

تھلی تھلی تھلی تھلی تھلی تھلی تھلی
 چھلاں پٹی مار دی جوانی جٹی پیر دی

قبر آب دن اوہ آجاندا ہے۔ تے اوہ لڑھکھار اسی
 میریاں دے سائے ایسے خواباں دے سُزارے دا ذکر
 بڑے مان مال کر دی ہے۔

سُفنے وچ آکے اڑیونی
 کوٹی شریماں دے گھنڈ گھول گیا
 میرا سر کالجہ ڈول گیا

iii - درد تے وچھوڑے دا احساس :-

بجرتے وچھوڑے دا موندے سب وانگنوں ولس
 گھول کے جان ادرھو موہا کر جاندا ہے۔ عاشقاں
 توں وکھریا کر دندا ہے۔ سارے خواب سُفنے وانگنوں
 چکنا چور ہو جاندا ہے۔ اُلس لٹی وچھوڑے دا
 احساس یاداں دے پلارے احمد راسی دیاں
 نظریاں دا خاص مجموعہ ہے۔

ہے تون چھڈ کے بتر جانا سی
 پیار زی کھیڑ رچاٹی کیوں سی
 دے کے قول ہے پھر جاناں سی
 دل دی بازی لائی کیوں سی

iv - ترنجن وچ پنجاہی لوک گیتاں دا بیان :-

احمد راجی جاپے جدا شاعری کیتی، پر اوہ پنجاہی
 لوک مال چڑے دے سن۔ اونہاں نے اپنی شاعری
 وچ پنجاہی دے لوک گیتاں، ماہے، مٹے بولیاں
 بیان کر کے پنجاہی ثقافت دی شان و دکھائی
 اے۔

اونہاں دی شاعریٰ ترخبن "وجوں اک مایا
و لکھو

کھلے دی دکھاری اے

دل جیٹی نشہ مایا تیرے قدماں توں واریا

اک اور مایا و لکھو:

آسمانی تارے وے

بازی دل والی اسی جت کے وی پارے

اونہاں ترخبن وج ٹے موی بیان کیتے

ٹہ و لکھو:

باریں برسین بھٹن گیا کھٹ کے لیا یا بندرے

سورے پیاراں دے زوراں نال نہ ہوندے

بولی وی ترخبن وج بیان ہوئی اے

بولی و لکھو:

اساں بیونٹاں نوں الالے جندرے ماہر اھیاں تے

واہ کوٹلی نال

۷۔ ترخبن وج لوک قصیاں دا ذکر:

ترخبن وج احمد راہی نے لوک قصیاں دا ذکر
دیا اے۔ سرپاسوں لٹی مٹی مٹیاں نوں جوصلہ

دیارے انہاں لوک قصیاں دے مردان دا ذکر

کرے۔ اونہاں نے مٹیاں نوں "مرزا صاحبہ"

دے قصے وچوں مرزا دی بہادری دا ذکر

کرے اوٹوں جوصلہ دیا اے۔ ترخبن دی آخری

نظم "مرزا ہوندوں را بھیاں بیان کیتی اے

تے

ہے توں سزا ہوندا را نجھیا
 تے میں تترئی زیر نہ پھلندی
 سداڑے پیار دی سا نجھی پینلھونوں
 بیٹری موت وی نہ توڑ سکی

-۷- دو جیاں توں مت دریاں گلاں :-

ترنجن وج بیٹھلاں دریاں دو جیاں توں مت دریاں
 نے پئے پئے پئے پئے پئے پئے، اداسیاں تے ماہوساں
 رادور ماہراں دے پھٹاوے جو او ناں وکھو تے دو جیاں
 توں پھٹاواں تے

پیار کرن توں مرنا چنگا
 بندہ اکو واری مردا
 پیر ایس پیار توں جھولی پاسے
 نیت نیت جینداں نیت نیت مردا
 ے آئی نہ کوئی مر نانی
 اڑیو پیار نہ کرنانی

- 4 - ترنجن دا دو جا حصہ :-

ترنجن دے دو جے حصے وج وڑ دے حالات دے سے

عورتاں دی بے حرمتی دا ذکر :-

باکستان بنن لے وے انسان وج انسانیت مٹ گئی
 تے اوہ آہ جھٹی جانور بن گیا سی، عورتاں دریاں لڑتاں
 مٹلا کر رہیاں سن۔ احمد راہی نے ایہ قدامت خیز
 منظر اپنی ترنجن دی اک نظم "سن وے باہل"
 وج بیان کیتی اے۔

سُن وے باہل میریا، تیرے ٹٹ گئے ^{سناہ} ٹٹ گئے مان
 تیری شرمناں والی دھبی
 تیری پلکھ پکیراں وچ زل گئی، مٹی وچ مل گئی
 تیری شرمناں والی دھبی نوں اج ویلھو کہ سب شرمناں

سہاج دا المیہ:-

(ii)

وٹڈ رے وے عورتاں نوں بوسیت ڈلت چکنی
 پٹی. اوہناں دیاں عزتاں لٹھاں گئیاں. اوہناں
 الٹھیاں نوں ویراں، ماہیاں نوں وکھریا کر دتا.
 تے ادہ جدھوں اپنے سکھیاں رشتیاں کول گئیاں
 تے اوہناں نے موندیہ موڑے. اوہناں نوں اپنا
 تو اٹھار کر دتا. احمد راہی اوہناں الٹھیاں
 دا دکھ درد ترفین ری نظم بوسے بوسے بھیرے
 وچ بڑی دردی تے ڈھنگ ٹال بیان کیتا ہے.

بوسے بوسے بھیرے سارے ٹٹ گئے مان
 سیراں اُتے جان وائے آج اکھونہ ملان
 بوسے بوسے بھیرے

آکے زندیاں کنارے بہ آسین رہ گئے آن پیا سے
 ایویں بے آساں دل نوں آساں تے دلا سے

اپنے عہد دا گرب:-

(iii)

راکھتاں بٹن لئی احمد راہی موران دی عمر ۱۹۱۶
 سال سی۔ ۲۲۴ سال دے جوان تے فیر دیوں وی
 سہار. اوہناں نے اپنی شاعری انیاں حالات دا اکھراں
 دا بانا بھانیا ہے. اوہناں نے اوہ حالات اپنی اکھی

و کچھ سن۔ شہاب نے طنج دریا و ان نوحے پانی نون
رست ہو یا و کھیا اے۔ خون خرابا، طور تان دیاں
عز تان اوجہ سب قناعت خدیز منظر اونیاں و کچھوے اوقان
نون لفظاں و جہ بیان کدنا اے۔

چینی میری لیراں کتیراں، بھیناں دیو و پرو
وے چینی میری لیراں کتیراں
ٹٹیاں ساریاں جداں سے
ایتھے سارے ہو گئے اُنے
بھیناں لٹیاں ویراں، بھیناں دیو و پرو
وے چینی میری لیراں کتیراں

سید اختر جعفری نے بقول نثر خجین نون پر پڑھ کہ سن
تو پیاں لیریاں نے

عام لوکاں دے دکھ درد دا اظہار ←
حصائی نون چنگا بناون اپنی مشہور ←
حالات دا ڈھونڈنا مشاہدہ ←

5- مکدی گل

احمد رائی دا جدید شاعری و جہ و کھرا مقام اے۔
اونیاں اپنی کتاب نثر خجین لکھ کے اک با سے ورڈ
دے حالات تے دوپے با سے بمبئی بمی ثقافت نون
بیان کدنا اے۔ اونیاں مکمل نے پھر و ان شاعری لکھی
اے۔ بقول ڈاکٹر اسلم رانا

احمد رائی نون اپنی زبان نے بیان اے

مکمل بیور حاصل سی۔

اونیاں نے شاعری جو سب آسان سادہ قلم زبان را در را و کدنا اے